

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, професора
Бондаренка Валентина Володимировича
на дисертацію **Кісілюка Олександра Миколайовича**
«Методика розвитку силових якостей курсантів військових закладів вищої освіти засобами армспорту у процесі фізичного виховання»,
надану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Тему дисертаційного дослідження Олександра Миколайовича Кісілюка вважаємо достатньо аргументованою, оскільки обрання її відповідає завданню щодо підвищення якості підготовки майбутніх військовослужбовців Збройних сил України.

Актуальність дисертаційного дослідження обумовлена: участю військовослужбовців Збройних сил України в бойових діях на Сході нашої держави й міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, що висуває високі вимоги до рівня фізичної підготовленості курсантів – майбутніх офіцерів Збройних сил України, а також стрімким зниженням рівня здоров'я, фізичного розвитку й фізичної підготовленості випускників шкіл України – вступників до військових закладів вищої освіти (далі – ВЗВО).

На підставі ґрунтовного вивчення наукової та науково-методичної літератури автор встановив, що до ефективних засобів фізичного виховання, які завжди були популярними серед військовослужбовців, передусім – серед курсантів ВЗВО, належать силові види спорту й силові вправи. Дисертант констатує, що одним із сучасних силових видів спорту, який останніми роками дістав значного розвитку в Україні та світі, є армспорт.

Сучасний армспорт, з одного боку, є динамічним й емоційним видом спорту, з іншого – цікавим і доступним засобом фізичного виховання, а його універсальність дає змогу займатися ним людям різних вікових категорій і статі. Крім того, армспорт активно застосовують як засіб спортивної реабілітації, профілактики супутніх ускладнень і захворювань в осіб з інвалідністю, відновлення учасників бойових дій.

З огляду на це, актуальність теми дисертаційної роботи Кісілюка Олександра Миколайовича «Методика розвитку силових якостей курсантів військових закладів вищої освіти засобами армспорту у процесі фізичного виховання», поданої на рецензування, є цілком обґрунтованою.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до: Зведеного плану наукової та науково-технічної діяльності в Збройних силах України у 2017–2018 роках на тему «Обґрунтування норм фізичного та психоемоційного навантаження військовослужбовців під час ведення бойових дій», шифр «Гармонія» (державний реєстраційний номер 0117U006287); планів науково-дослідної роботи кафедр фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту

Військової академії (м. Одеса) та теорії і методики фізичного виховання факультету фізичного виховання, спорту та здоров'я Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Тема дослідження відповідає п. 7 «Формування спеціальних знань і рухових навичок у дітей і молоді у процесі навчання фізичної культури, основ здорового способу життя» паспорту спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 9 від 30 грудня 2015 року) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 23 лютого 2016 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні. Обґрунтування наукових положень дисертації є досить переконливим. Дослідження за темою дисертаційної роботи тривало протягом тривалого часу – з 2015-го до 2021 року, охоплювало чотири етапи. Упродовж усіх етапів використано різні методи, що допомогли одержати різноаспектну й адекватну інформацію, відповідали вимогам системного підходу та критеріям якості педагогічних вимірювань, зокрема таким, як об'єктивність, надійність, валідність тощо.

Структура роботи послідовна, цілком відповідає поставленим завданням. Науковий апарат дослідження сформульовано чітко й коректно.

Мета дослідження полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні методики розвитку силових якостей курсантів ВЗВО засобами армспорту в процесі фізичного виховання й експериментальній перевірці її ефективності. Предмет дослідження – зміст, форми, засоби й методи розвитку силових якостей курсантів у процесі занять армспортом – є складовою об'єкта.

Автор застосовує комплекс відповідних методів дослідження, серед яких: теоретичні – аналіз та узагальнення філософсько-методологічної, психолого-педагогічної, наукової, навчально-методичної літератури й досвіду передової практики, що надали можливість з'ясувати сучасний стан досліджуваної проблеми, систематизувати й узагальнити інформацію про об'єкт і предмет дослідження;

емпіричні – анкетування; педагогічне спостереження; педагогічне тестування; медико-біологічні методи; методи психодіагностики; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) для з'ясування мотиваційно-ціннісного ставлення курсантів до занять армспортом; дослідження впливу занять армспортом на фізичну підготовленість, фізичний розвиток, здоров'я та психоемоційний стан курсантів під час навчання; отримання інформації, необхідної для розроблення й теоретичного обґрунтування методики розвитку силових якостей курсантів ВЗВО засобами армспорту в процесі фізичного виховання, а також для перевірки її

ефективності. Для визначення достовірності отриманих даних застосовано методи математичної статистики.

Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату. Мета, завдання і матеріал дослідження зумовили відповідну структуру роботи, яка містить вступ, три розділи, висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

Загальний обсяг дисертації становить 327 сторінок. Обсяг основного тексту – 215 сторінок. Робота містить 73 рисунки та 35 таблиць.

У першому розділі висвітлено особливості організації освітнього процесу фізичного виховання курсантів у ВЗВО; обґрунтовано теоретичні основи розвитку силових якостей курсантів у процесі фізичного виховання; схарактеризовано армспорт як засіб розвитку силових якостей курсантів ВЗВО.

Дисертант з'ясував, що однією з основних форм фізичного виховання курсантів є спортивно-масова робота (далі – СМР), яка успішно поєднує розвивальну функцію, зокрема сприяє підвищенню рівня фізичної підготовленості курсантів, і виховну – надає можливість організувати дозвілля особового складу. Участь курсантів у СМР формує позитивний досвід, який вони можуть успішно використовувати у своїй подальшій професійній діяльності й згодом передавати своїм підлеглим. Здобувач з'ясував, що серед значної кількості сучасних військово-прикладних видів спорту та фізичних вправ, які популярні серед курсантів ВЗВО, армспорт як засіб розвитку силових якостей є найменш дослідженим.

На підставі ґрунтовного вивчення й інтерпретації наукових джерел автор констатує, що сила є однією з основних рухових якостей військовослужбовців, яка забезпечує ефективність виконання завдань за призначенням і позитивно впливає на рівень розвитку інших рухових якостей та фізичний стан організму загалом. Виявлено, що в арміях провідних країн світу й НАТО питання розвитку силових якостей військовослужбовців з метою забезпечення ефективності їхньої професійно-бойової діяльності є надзвичайно актуальним.

У другому розділі висвітлено методи та представлено порядок організації дослідження; наведено дані мотиваційно-ціннісного ставлення курсантів до занять армспортом у процесі фізичного виховання, стану й динаміки фізичної підготовленості, фізичного розвитку, здоров'я та психоемоційного стану курсантів у процесі занять армспортом; здійснено порівняльну характеристику силових можливостей курсантів різних спортивних спеціалізацій; обґрунтовано методику розвитку силових якостей курсантів ВЗВО засобами армспорту в процесі фізичного виховання.

На підставі анкетування, спрямованого на вивчення мотиваційно-ціннісного ставлення курсантів до впровадження в освітній процес фізичного виховання засобів армспорту, дисертант визначив низку мотивів, які спонукають курсантів до занять силовими видами фізичних вправ і мотиваційних чинників до занять певним видом спорту.

Вагомим здобутком автора є розроблення й обґрунтування методики розвитку силових якостей у курсантів засобами армспорту в процесі фізичного виховання, що представлено у вигляді педагогічної моделі, яка містить мотиваційно-цільовий, організаційно-змістовий та контрольньо-діагностичний компоненти й спрямована на пріоритетний розвиток силових якостей у курсантів для забезпечення ефективності їх службової та майбутньої професійно-бойової діяльності.

Дисертант виокремив низку педагогічних умов, які забезпечують ефективне функціонування методики розвитку силових якостей курсантів засобами армспорту в процесі фізичного виховання.

У третьому розділі окреслено критерії оцінювання навчальних досягнень курсантів у процесі занять армспортом: мотиваційний, когнітивний та діяльнісний. Для кожного критерію визначено чотири рівня готовності курсантів: високий, достатній, задовільний та низький.

На підставі здійснених досліджень доведено ефективність методики розвитку силових якостей у курсантів ВЗВО засобами армспорту, порівняно з наявними формами фізичного виховання. Наприкінці формувального етапу педагогічного експерименту виявлено достовірно ($p \leq 0,001$) кращий рівень розвитку силових якостей у курсантів експериментальної групи, порівняно з контрольною групою. За тестами, які характеризують інші рухові якості (біг на 100 м, подолання смуги перешкод, біг на 3 км), в осіб експериментальної групи також виявлено кращі показники, ніж у представників контрольної групи, однак різниця є недостовірною ($p > 0,05$).

Підсумки дисертаційного дослідження подано в загальних висновках, які відображають досягнення мети й завдань роботи.

Автореферат дисертаційного дослідження О. М. Кісілюка за змістом відтворює основні положення дисертаційної роботи, оформлений відповідно до встановлених вимог і формує чітке уявлення про специфічні особливості здійсненого дослідження та його результати. Стиль викладення матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для їх сприйняття.

Наукова новизна та достовірність наукових положень дисертаційної роботи. Наукова цінність дисертаційного дослідження Олександра Миколайовича Кісілюка зумовлена передусім тим, що в роботі вперше: теоретично обґрунтовано методику розвитку силових якостей курсантів засобами армспорту в процесі фізичного виховання; запропоновано педагогічні умови підвищення ефективності розвитку силових якостей у курсантів засобами армспорту; визначено критерії оцінювання навчальних досягнень курсантів на заняттях армспортом у процесі фізичного виховання.

Дисертант удосконалив: засади процесу розвитку рухових якостей у курсантів ВЗВО під час занять вправами силової спрямованості.

Подальшого розвитку набули: наукові положення стосовно особливостей організації занять силовими видами спорту у військових підрозділах; питання стану й динаміки фізичної підготовленості, фізичного розвитку, здоров'я та

психоемоційного стану курсантів у процесі навчання у ВЗВО, а також формування мотивації в курсантів до занять силовими вправами.

Аналіз здобутих експериментальних результатів наочно проілюстровано в таблицях і графіках. Достовірність й обґрунтованість результатів експериментальної роботи забезпечується репрезентативністю вибірок, зіставленням початкового та досягнутого рівнів сформованості досліджуваних показників. Зазначене дає підстави дійти висновку, що теоретичні положення та практичні результати дисертаційної роботи Кісілюка Олександра Миколайовича є логічними й переконливими.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й експериментальній перевірці методики розвитку силових якостей курсантів ВЗВО засобами армспорту в процесі фізичного виховання.

Теоретичні положення та практичні напрацювання дисертаційного дослідження апробовано в освітньому процесі з фізичного виховання курсантів Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова (акт від 02 грудня 2020 року), Харківського національного університету Повітряних сил імені Івана Кожедуба (акт від 07 грудня 2020 року), Військової академії (м. Одеса) (акт від 10 грудня 2021 року), Національної академії внутрішніх справ (акт від 18 грудня 2020 року), Харківського національного університету внутрішніх справ (акт від 21 грудня 2020 року).

Основні теоретико-методичні положення та результати роботи можуть бути використані в процесі організації спортивно-масової роботи у військових закладах вищої освіти, під час викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка», а також під час підготовки військових фахівців із фізичної підготовки і спорту в умовах викладання дисциплін «Теорія та методика військово-прикладних видів спорту», «Підвищення спортивної майстерності» тощо. Розроблену методику можна адаптувати до освітнього процесу фізичного виховання курсантів закладів вищої освіти правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб України, а також студентів цивільних закладів вищої освіти будь-якого профілю. Крім того, деякі положення здійсненого дослідження можна застосовувати в освітньому процесі студентів факультетів фізичного виховання під час викладання дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика викладання атлетизму», «Методика викладання фізичного виховання у вищій школі».

Для виконання поставлених завдань автор опрацював 417 джерел, що засвідчує всебічний аналіз досліджуваної проблематики. Усі наукові положення, висновки та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 12 наукових працях, серед яких: 1 стаття в міжнародному виданні, що входить до наукометричної бази «Web of Science», 6 статей у наукових фахових виданнях України; 2 публікації виконано одноосібно.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Загалом високо оцінюючи результати дослідження Кісілюка Олександра Миколайовича,

доцільно висловити деякі міркування, що виникли в процесі рецензування дисертації та потребують окремих уточнень і пояснень:

1. У першому розділі дисертаційного дослідження здобувач здійснив ґрунтовний аналіз наукової літератури, детально розглянув позиції різних фахівців стосовно фізичної і тактико-технічної підготовки рукоборців, однак недостатньо висвітлив особливості застосування армспорту як засобу фізичної підготовки військовослужбовців інших країн.

2. У підрозділі 2.1 дисертаційного дослідження (с. 90–93) автор зазначає, що для тестування рівня фізичної підготовленості курсантів Військової академії (м. Одеса) застосовували низку вправ, умови та порядок виконання яких передбачено нормативними документами. Далі автор ґрунтовно описує умови виконання кожної вправи. З огляду на значний обсяг основного тексту роботи, цей матеріал доцільно було б перенести в додатки дисертаційного дослідження. Це стосується й методики самооцінювання курсантами власного здоров'я, запропонованої В. П. Войтенком, яку автор подає на с. 102 (табл. 2.10).

3. У підрозділі 2.4 (с. 131–132) дисертант акцентує на наявності різноманітного спортивного інвентарю та якісному матеріально-технічному забезпеченні освітнього процесу з фізичного виховання курсантів Військової академії та зазначає, що заклад освіти має значні здобутки як на міжнародній, так і вітчизняній спортивній арені (значна кількість курсантів є чемпіонами та призерами чемпіонатів Сухопутних військ, Збройних сил України, мають спортивне звання «Майстер спорту України»). На нашу думку, окреслене стосується дисертаційного дослідження лише дотично, тож висвітлювати в роботі цей матеріал видається недоцільним.

4. Вагомим здобутком автора є педагогічні умови (с. 200), які забезпечують ефективне функціонування методики розвитку силових якостей курсантів засобами армспорту в процесі фізичного виховання, серед яких: мотиваційно-ціннісне ставлення курсантів до занять армспортом у години спортивно-масової роботи; рівень фізичної підготовленості, фізичного розвитку, функціональних можливостей та здоров'я курсантів; рівень професійної майстерності викладацького складу кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військової академії (м. Одеса) щодо проведення занять з армспорту; матеріально-технічне забезпечення занять з армспорту.

Очевидно, слід акцентувати саме на достатньому рівні сформованості в курсантів мотиваційно-ціннісного ставлення до занять армспортом; достатньому рівні фізичного розвитку, функціональних можливостей і здоров'я курсантів; належному рівні професійної майстерності викладацького складу кафедри; необхідному рівні матеріально-технічного забезпечення.

5. Висвітлюючи результати дослідження фізичного розвитку, функціональних можливостей та здоров'я курсантів у процесі занять армспортом, мотиваційно-ціннісного ставлення курсантів до занять зазначеним видом спорту, динаміки фізичної підготовленості курсантів тощо (підрозділи 2.2–2.6) і результатів перевірки ефективності методики розвитку силових якостей курсантів ВЗВО засобами армспорту в процесі фізичного виховання

(розділ 3), дисертант подає надмірну кількість рисунків і таблиць, що ускладнює сприймання значного обсягу кількісних показників.

6. У роботі трапляються лексичні, стилістичні та граматичні помилки.

Однак висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, принципово не знижують позитивної оцінки рецензованої роботи, яка є ґрунтовним, цілісним, самостійним і завершеним дослідженням.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. З огляду на викладене вище, дисертація Кісілюка Олександра Миколайовича «Методика розвитку силових якостей курсантів військових закладів вищої освіти засобами армспорту у процесі фізичного виховання», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, є самостійною, завершеною науковою роботою, яка відповідає вимогам п. 9, 11, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 27.07.2016 та № 943 від 20.11.2019), що дає підстави для присудження Кісілюку Олександру Миколайовичу наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Національної академії
внутрішніх справ

В. Бондаренко

Валентин БОНДАРЕНКО

